

КРИМСЬКОТАТАРСЬКЕ ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО

Витоки сягають 15–16 ст., коли у Крим. ханстві, як і в Туреччині, поширилися традиції театрів тіней «Къарагоз», ляльок «Къокъла» та літ.-поет. імпровізації одного актора «Медахлыкъ». В істор. документах зафіксовано, що консул Франції у Крим. ханстві Ф. де Тотт спостерігав 1769 із ханом Крим-Гіреєм у постановці придвор. акторів нову кримськотатар. комедію та п'єсу «Тартюф» Ж.-Б. Мольєра в оригіналі, переклад якої на прохання хана замовлено особистому секр. Людовика XV Руффіну. 1886 у м. Бахчисарай виставу зіграно удруге татар. мовою. Для кримськотатар. театру писали драматурги М. Хільмі («Бахтияр», 1888), С. Озенбашли («Оладжагъа, чаре олмаз») та ін. Наприкінці 19 ст. у Бахчисарай створ. перші профес. трупи. Серед акторів — Дж. Меїнов, О. Заатов, С. Місхорли, І. Умеров, А. Терлікчі. У Бахчисарай. театрі до 1921 ставили вистави кримськотатар. (А. Айвазов, К. Болатуков, О. Акчокракли, Е. Каїшева), турец., азерб. драматургів. 1906 почали грати перші актриси — крим. татарки сестри Салпудай. Кримськотатар. постановки здійснювали у Карасубазарі (нині Білогірськ), Алушті, Євпаторії, Ялті, Сімферополі.

Кримськотатар. дворянка, актриса і драматург А. Тайганська поставила власну п'єсу «Той геджеси» у Євпаторії. За рад. влади 1923 Ялтин., Євпаторій., Сімфероп. трупи об'єднали у Крим. татар. драм. театр у Сімферополі під керівництвом Дж. Меїнова. Створ. школу для підготовки кадрів, 1934 відкрито Крим. татар. театр. технікум. У репертуарі переважала тематика класового антагонізму. 1928, 1937–38 ре-

пресовано керівництво і кращих акторів. Драм. твори писали інтелігенти, робітники, селяни, зокрема Р. Бурнаш, С. Джетере, Т. Тинчеров. Театром керували А. Лятіф-заде, У. Іпчі, У. Девішев, Г. Ісмагілов, А. Баккал; провідні актори — І. Грабов, А. Кличева, Х. Гурджі, Е. Париков, С. Байкіна, Н. Джелілова. Театр продовжував працювати й під час нім. окупації (постановки на нац.-істор. тематику). У жовтні 1943 більшість колективу вивезено німцями до Румунії. Після кількох виступів перед румун. населенням і кримськотатар. діаспорою у серпні 1944 рад. війська етапували артистів у табір м. Болград (нині Одес. обл.); після тривалих допитів у травні 1945 депортували на уран. рудники у Таджикистані. У квітні 1990 відроджений у Сімферополі під керівництвом І. Бахшиша як **Кримськотатарський музично-драматичний театр**.

Рекомендована література

1. Петросян Х. Генеалогические истоки аналитического кукольного театра «Карагез» // Сов. этнография. 1988. № 6;
2. Угринович В. Старые традиции крымских татар // Аркет. 1994, 11 марта; Заатов И. Становление и развитие крымскотатарского сценического и театрального искусства: Сб. докл. Уфа, 2002;
3. Керимова С., Заатов И., Велиев А. Крымскотатарский национальный театр. Сф., 2003.

І. А. Заатов

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Кримськотатарське театральне мистецтво / І. А. Заатов // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-1527>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).